

Grootste kapitaal van de mens ligt besloten in de bodem

Laten we de boeren die willen investeren in een gezonde bodem daarvoor ook de financiële mogelijkheden geven

Lidwien Daniels en
Nick van Eekeren

Bij het begin van dit nieuwe jaar is ook het Internationale Jaar van de Bodem begonnen, uitgeroepen door de Verenigde Naties. Het doel van dit speciale Jaar van de Bodem is burgers het besef bijbrengen hoe belangrijk de bodem voor onze wereld is.

Tenslotte is de bodem de basis voor al ons voedsel, en hebben we zonder bodem letterlijk geen leven. In alle discussies over de vraag hoe we de groeiende wereldbevolking kunnen blijven voeden, komt de bodem nog maar weinig aan bod. Hoog tijd dus om te bekijken wat de bodem biedt.

De bodem ligt aan de basis van al ons voedsel. Of het nu gaat om graan voor brood of pasta, veevoer voor de productie van melk en vlees, of trendy superfoods zoals quinoa, spelt en cranberry's. De bodems waarop al dat voedsel verbouwd wordt, zijn zeer divers. In de Verenigde Staten hebben agrarische bedrijven ontzaglijk veel hectares, terwijl veel Afrikaanse en Aziatische burgers (smallholders) een eigen stuk land hebben voor verbouwen van gewassen. En hier in Nederland wordt niet minder dan 65% van het land ingezet voor agrarische productie.

Slechts weinig mensen beseffen echter dat de bodem niet alleen de basis is voor de voedselvoorziening, maar ook een cruciale rol speelt in de zogenoemde 'ecosysteemdiensten'. Zo filtert de bodem regenwater, waardoor de kwaliteit van ons drinkwater op peil wordt gehouden. De bodem werkt ook als een spons voor overvloedige neerslag, de laatste jaren een bekend fenomeen. Verder is de bodem essentieel voor natuur en biodiversiteit.

Het verdwijnen van bodems door erosie, slecht beheer of bebouwing heeft enorme effecten. Veel overstromingen in verstedelijkt gebied (in Bangladesh, Engeland, maar ook in Nederlandse ste-

Bodem filtert regenwater, waardoor waterkwaliteit op peil blijft, en is als spons voor overvloedige neerslag

den) houden rechtstreeks verband met een slecht waterbergend vermogen van de bodem en het omvormen van landbouwgrond tot bebouwde grond.

De bodem is, kortom, multifunctioneel. Het uitroepen van 2015 tot het jaar waarin de bodem in de schijnwerpers staat, is dus een fantastisch initiatief.

Als je nadenkt over het voeden van de wereld, kom je al snel uit bij de vraag hoe je de kwaliteit en vruchtbaarheid van bodems op peil houdt. Dat een eenzijdige focus op bemesting niet werkt, weten we inmiddels maar al te goed. Laten we daarom eens kijken naar het gewas dat

op die bodem staat. Gewasresten en wortels bepalen namelijk — samen met bemesting en waterbeheer — in belangrijke mate de conditie en kwaliteit van de bodem.

Wat minder bekend is, is dat jaarlijkse grondbewerkingen (ploegen en oogsten) een verstoring effect op het bodemleven hebben. Organische stof, bepalend voor de bodemvruchtbaarheid, wordt afgebroken door regelmatig woelen en ploegen. Om deze verstoringen te vermijden zouden we kunnen denken aan een minimale grondbewerking of aan combinaties met meerjarige gewassen,

waarbij de bodem in alle rust zijn vruchtbaarheid kan opbouwen.

Er zijn al innovatieve agrarische ondernemers in Nederland die experimenteren met de combinatie van landbouw met bomen — het zogenoemde agroforestry. Bomen wortelen namelijk diep, leveren veel organische stof en stimuleren het bodemleven.

Andere boeren en tuinders zijn aan de slag met de enorme hoeveelheden mineralen die al in de bodem zitten (gemiddeld wel 4000 kilo fosfaat per hectare). Zij bedenken manieren om dat fosfaat beschikbaar te maken, in plaats van de bodem nog meer te bemesten. Dergelijke creatieve ontwikkelingen dragen op een volstrekt nieuwe manier bij aan het behoud van de bodem. Dat behoud is dringend noodzakelijk, want de bodem moet op termijn vele miljoenen mensen méér voeden dan nu.

Het grootste kapitaal van de mens ligt besloten in de bodem. De beheerders hiervan zijn de boeren. Laten wij beseffen dat wij voor al ons voedsel, nu en in de toekomst, van hen afhankelijk zijn. En dat wij via hen afhankelijk zijn van wat de bodem te bieden heeft. Dus geef ze de mogelijkheid om die bodem te verzorgen. En laten we de boeren die willen investeren in een gezonde bodem daarvoor ook de financiële mogelijkheden geven en hen betalen voor goed bodembeheer. Want velen willen investeren, met uitgekende gewaskeuze, met het bedekt houden van de bodem, met een minimale grondbewerking en met combinaties van meerjarige gewassen.

In 2015 wordt mondiaal aandacht gevraagd voor de bodem. We hopen van harte dat die aandacht ertoe leidt dat burgers bereid zijn boeren te belonen voor hun investeringen in dit kapitale goed.

Lidwien Daniels en Nick van Eekeren zijn verbonden aan het Louis Bolk Instituut in Driebergen, onafhankelijk internationaal kennisinstituut ter bevordering van duurzame landbouw, voeding en gezondheid.